

HÖGSTA DOMSTOLENS

DOM NR DT 13

meddelad i Stockholm den 4 maj 1988

REVISIONSKÄRANDE

Falu kommun, 791 83 FALUN

Ombud: advokaten Gunnar Schön, Engelbrektsplan 2,
114 34 STOCKHOLM

REVISIONSSVARANDE

Per-Olof [REDACTED]
[REDACTED]

SAKEN

Inkassokostnad

ÖVERKLAGAD DOM

Svea hovrätt, avd 1, dom den 17 juni 1985 nr DFT 98

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M M

Falu kommun har yrkat bifall till käromålet och ersättning för rättegångskostnader i tingsrätten.

Per-Olof [REDACTED] har inte låtit sig avhöra.

Postverket, Svenska Bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges Föreningsbankers Förbund har avgivit yttranden.

DOMSKÄL

Frågan i målet gäller, så som kommunen bestämt sin talan, när Per-Olof [REDACTED] skall anses ha betalt kontrollavgiften till kommunen och närmare bestämt - eftersom den tidpunkt då han postade sitt betalningsuppdrag till postgirot får anses sakna betydelse - om det var när postgirot bokförde betalningen på mottagarens postgirokonto eller när mottagaren erhöll underrättelse härom genom kontoutdrag.

I sitt yttrande till Högsta domstolen har postverket uppgett följande om postgirots befattning med ett betalningsuppdrag. Dag 1 sker inbetalning i postkassa eller postas "brunt kuvert" innehållande postgirouppdrag. Dag 2 bokförs inbetalningen eller betalningsuppdraget inom postgirot varefter ett kuvert med kontoutdrag eller ett utbetalningskort sänds från postgirot. Dag 3 når kontoutdraget kontohavaren eller utbetalningskortet adressaten. Postverket har vidare anfört följande.

Postgirots uppdrag är avslutat i och med att förut nämnda handlingar når adressaterna dag 3. Det skall obeserveras att det är först härigenom som mottagare får underrättelse från postgirot om transaktionerna. Det är icke möjligt att hos postgirot erhålla sådan underrättelse under dag 2, bokföringsdagen, vare sig beträffande avsändare eller belopp. - Grundprincipen är att kontohavare inte får insända betalningsuppdrag till högre belopp än vad som finns tillgängligt på kontot bokföringsdagen. Teoretiskt innebär detta att kontohavare är hänvisad till underrättelse genom kontoutdrag för att få uppgift om saldo eller viss transaktion. I praktiken

insänds uppdrag ofta utan att avvakta sådan underrättelse, vilket kan medföra underskott på kontot. Man disponerar alltså belopp redan under bokföringsdagen, dag 2, genom att insända mötande uppdrag. För små konton innebär detta ofta en "chansning" som inte uppmuntras av postgirot just på grund av risken för underskott. För större konton med många och stora, mer eller mindre regelbundna inbetalningar är risken för underskott begränsad och där kan spåras en tendens att regelmässigt möta inkommande betalningar med utgående likvider i vetskap om att inbetalningar erfarenhetsmässigt sker med vissa belopp vissa tider i månaden. Detta förfarande blir ett allt viktigare led i många företags "cash management". - När det gäller utbetalningskort kan beloppet ej disponeras förrän kortet mottagits, vilket sker dagen efter bokföringen, alltså dag 3, samma dag kontohavare mottager kontoutdrag. Beträffande utbetalningskort kan alltså klart konstateras att tiden för underrättelse om transaktionen sammanfaller med tiden för dispositionen. - För övriga betalningar är det alltså så att underrättelse om viss transaktion erhålls genom kontoutdrag, alltså dag 3, att dispositionen av viss betalning teoretiskt är knuten till erhållandet av underrättelse, dag 3, men att dispositionen i praktiken kan ske redan under bokföringsdagen, dag 2. - Det bör klargöras att postgirot anser att avsändaren förfogar över sin betalning under bokföringsdagen, dag 2, och således kan återkalla densamma. Ränta på postgiro betalning utgår ej för bokföringsdagarna.

Vid bedömningen bör å ena sidan beaktas att, som postverket framhållit, borgenären ej under bokföringsdagen kan erhålla upplysning om huruvida ett betalningsuppdrag har inkommit till postgirot och sålunda ej kan få bekräftelse på betalningen förrän i samband med att han erhåller kontoutdraget. Först då står det enligt postverkets uppfattning borgenären fritt att förfoga över det tillgodohavande som betalningen tillfört honom. Åtminstone när såsom i förevarande fall

borgenären anvisat gäldenären att betala till visst postgirokonto, framstår å andra sidan postgirot som ombud för borgenären, vilket talar för att betalningen anses fullgjord när bokföring skett på borgenärens konto. I samma riktning talar att vissa betalningsmottagare tydligen i stor utsträckning tillgodogör sig betalningarna samma dag de bokförs genom att i sin tur lämna egna betalningsuppdrag till postgirot.

Av särskild betydelse är möjligheten att i efterhand kunna bedöma när betalning skett och att föra bevisning härom. Även frånsett lördagar och helgdagar kan förseningar inträffa vid postbefordringen av kontoutdragen. Det är föga rimligt att gäldenären, som har att visa när betalning skett, skall förebringa utredning om när ett kontoutdrag nått hans borgenär. Det är däremot lätt att konstatera, vilken dag postgirot har bokfört betalningen.

På grund av det anförda bör anses att en betalning som med befriande verkan kan ske till borgenärens postgirokonto har fullgjorts den dag då betalningen bokfördes av postgirot, om inte annat följer av särskilda föreskrifter såsom i fråga om skattebetalningar och hyresbetalningar.

Uppkommer fråga om vid vilken tidpunkt på dagen betalning skett torde med hänsyn till postverkets upplysning att enligt postgirots uppfattning betalaren kan förfoga över sin be-

talning under bokföringsdagen få anses att den fullgjorts vid den tidpunkt då postgirot avslutat sina bokföringsåtgärder.

Av det förhållandet att betalning har skett följer inte att dess rättsföljder är oberoende av om borgenären fått kännedom om betalningen. Vid tillämpning av bestämmelsen i 4 § lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m m, som innebär att sådana kostnader ersätts bara om de varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt, bör kunna beaktas att borgenären när kostnaden uppkom ej haft att räkna med att gäldenären fullgjort sin betalning. Denna fråga är emellertid, med hänsyn till utformningen av kommunens talan, inte av betydelse för avgörandet.

Ulf Melchior

I avgörandet har deltagit: justitieråden Welamson, Vängby (referent), Heuman, Solerud och Svensson
Föredragande revisionssekreterare: Melchior

Att denna fotostatkopia överensstämmer med originalet intyga:

E. J. J. J.